

Brottsoffer

TIDNINGEN BROTTSOFFER | BROTTSOFFERJOURERNAS RIKSFÖRBUND
NR 2/2013 | ÅRGÅNG 18

Våld och övergrepp mot äldre

**"Hon var livrädd att sonen
skulle få reda på vår kontakt"**

En brottsofferjour berättar om mötet
med en våldsutsatt kvinna • **Sid 9**

Våldet går inte i pension!

Den 15 juni uppmärksammas
FN:s världsdag om våld och
övergrepp mot äldre • **Sid 10**

**Helhetsgrepp för stärkt
stöd till våldsutsatta**

Region Gotland satsar på
flera olika områden • **Sid 14**

**BROTTSOFFERJOURERNAS
RIKSFÖRBUND**

TIDNINGEN BROTTSOFFER

Utgives av Brottsofferjourenas Riksförbund
TEL: 08-644 88 00
Hammarby Fabriksväg 25, 120 30 Stockholm
www.boj.se • www.tidningenbrottsoffer.se
tidningenbrottsoffer@boj.se

Brottsofferjourenas Riksförbund, BOJ, är en ideell organisation som arbetar för bättre villkor för brottsoffer, vittnen och anhöriga. Riksförbundet har ungefär 100 medlemsföreningar, lokala brottsofferjourer, över hela landet. Där kan den som utsatts för brott få kostnadsfri och konfidentiell hjälp. BOJ har också vittnesstödsverksamhet vid de flesta tingsrätter och hovrätter i Sverige. Förra året gav brottsofferjourerna stöd till närmare 100 000 brottsoffer, vittnen och anhöriga.

ANSVARIG UTGIVARE

Sven-Erik Alhem
073-973 86 00 • 070-857 76 00
sven-erik.alhem@boj.se

REDAKTÖR

Amanda Säfström
08-550 486 07 • amanda.safstrom@boj.se

GRAFISK FORM

Karin Nilsson och Nils Jarlsbo
www.karinform.se & www.jarlsbo.com

OMSLAGSFOTO

Susanne Lindholm/Bildarkivet.se.

ANNONSER

Lars Strömbäck
040-602 14 30 • lars.stromback@fbmedia.se
Sven Hägglund
040-602 14 95 • sven.hagglund@fbmedia.se

TRYCK

Tidningen Brottsoffer ges ut med stöd av Förbundsmedia i Malmö AB. Tidningen är tryckt på miljövänligt papper (Amber Graphic) av Exaktaprinting, Malmö.
ISSN 1400-075X och upplaga 13 000 ex.

Redaktionen ansvarar ej för insänt ej beställt material. Citera oss gärna men ange källan.

Tidningen Brottsoffer utkommer med fyra nummer per år. Som medlem i en lokal brottsofferjour får du tidningen gratis. Tänk på att uppdatera dina medlemsuppgifter.

FOTO: JOSEFINE ENGSTRÖM/BILDARKIVET.SE

9.

FOTO: SPF

10.

FOTO: AMANDA SÄFSTRÖM

12.

FOTO: ARASH ATRI/BILDARKIVET

14.

2 Ordförande har ordet

3 Riksnytt

5 Aktuellt

7 Fråga experterna

9 Tema: Våld mot äldre

9 "Hon var livrädd att sonen skulle få reda på vår kontakt" • **10** Dags att uppmärksamma våld och övergrepp mot äldre • **12** Kunskap och rutiner behövs i arbetet mot våld • **14** Region Gotland har tagit ett helhetsgrepp för bättre stöd • **16** "Våldet kan ha pågått under ett helt äktenskap" • **17** Äldre kan behöva längre tid för återhämtning

19 Jourerna berättar

23 Brottsofferjourenas kontaktuppgifter

13 51 19-6

är Plusgironumret
till BOJs gåvofond

Vill du skänka ett bidrag till Tidningen Brottsoffer?

Brottsofferjourenas Riksförbund är mycket tacksamma om du som läser tidningen vill bidra ekonomiskt till vår verksamhet. I så fall tar vi tacksamt emot ditt bidrag genom en insättning på vår gåvofond med Plusgironummer 13 51 19-6.

Ordförande har ordet

Våldet går inte i pension!

Snart har vi en mycket viktig dag att uppmärksamma. Den 15 juni är det nämligen FN:s Världsdag om våld och övergrepp mot äldre, skriver Sven-Erik Alhem.

Text: Sven-Erik Alhem Foto: Johanna Alhem

Sven-Erik Alhem är förbundsordförande för Brottsofferjourenas Riksförbund och ansvarig utgivare för Tidningen Brottsoffer. Han har tidigare varit överåklagare och är nu samhällsdebattör samt utnyttjas flitigt som expertkommentator i media.

Genom en annons i Tidningen Brottsoffer stöttar du brottsofferjourenas viktiga arbete. Kontaktuppgifter till våra annonsförsäljare på Förbundsmedia i Malmö AB hittar du på sid 1.

Det finns som bekant många grupper av människor som är särskilt sårbara när de utsätts för brott. När gärningsmän hänsynslöst utnyttjar ett sådant förhållande blir de flesta av oss illa berörda. Ibland är det svårt att förstå hur hjärt- och hämningslöst gärningspersonerna förhåller sig när de ger sig på i praktiken försvarslösa brottsoffer. Det kan gälla barn och funktionsnedsatta. Men även när kroppskrafterna sviktar på äldre dagar får vi alla – förr eller senare – endast små möjligheter att på egen hand freda oss från brott.

Inom Brottsofferjouren vill vi att lagstiftning snarast ska antas som gör det obligatoriskt för alla som arbetar inom äldreomsorgen och socialtjänsten att skyndsamt anmäla misstanke om våld mot äldre. En utredning ska inte vara beroende av att äldre människor själva tar initiativ till anmälan. Alla har ett ansvar som arbetar inom nämnda myndigheter eller verksamheter, som ju dagligen förutsätts kunna iaktta om det finns tecken på våld mot någon av de äldre i omsorgen.

Snart har vi en mycket viktig dag att uppmärksamma och högtidlighålla. Den 15 juni är det nämligen FN:s Världsdag om våld och övergrepp mot äldre. På riksnivå kommer vi i samarbete med pensionärsorganisationer, fackförbund, myndigheter och andra brottsofferstödande organisationer hålla fanan högt för alla äldre under parollen "Våldet går inte i pension!"

Tillsammans med generalsekreterare Eva Larsson har jag träffat många företrädare för nästan samtliga politiska riksdagspartier. Under dessa positiva möten har vi informerat om vår betydelsefulla verksamhet och med kraft framhållit att det behövs

ekonomisk förstärkning både på det lokala planet och nationellt. Hela vår verksamhet har under det senaste året tyvärr präglats av inte bara alla positiva och fina insatser över hela landet utan dessvärre också av för vårt namn och goda rykte negativa och oproportionerliga stridigheter som fått stor spridning via mediebevakningen inom berörda områden. En helt orimlig arbetsinsats har från bland annat rikskansliets sida måst ägnas åt detta i stället för annan positiv satsning i syfte att gagna alla dem vi är till för att ge stöd.

Det är viktigt att vi skärper kompetens- och även lojalitetskraven på oss själva och att vi inser att vi i vår organisation är till för ge ett medmänskligt fullgott stöd; ingenting annat. Vi ska också vara medvetna om att det aldrig är en medborgerlig rättighet att vara medlem i en ideell förening vars värdegrund, ändamål och inriktning man motarbetar. En helt annan sak är att det självfallet bör vara högt i tak i en modern organisation. En öppen och rak diskussion bör ske utan smutskastning och illojalt beteende som skadar organisationen och därmed ytterst hela vår förmåga att ge stöd åt brottsoffer, anhöriga och vittnen.

När jag skriver dessa rader står vi precis inför den viktiga stämman i maj. Stämman som förhoppningsvis kan komma fram till bra beslut om hur vi bäst ska rusta oss för de ökande kraven framöver. Hoppas verkligen att vi kan enas kring en väl fungerande organisation som gör att vi över hela landet får högsta möjliga kompetens och förmåga att på ett likvärdigt sätt lämna ett fullgott stöd till alla brottsoffer, anhöriga och vittnen. ■

Kraftig ökning av stödsökande till BOJ

Trycket på landets brottsofferjourer blir allt större. Antalet stödsökande ökade med drygt 50 procent under 2012 jämfört med 2011. Nu behövs en kraftsamling från stat och kommuner för att alla brottsutsatta ska få det stöd de har rätt till.

– **Vi är naturligtvis** mycket glada över att fler hittar till BOJ för stöd. Samtidigt ser vi med stor oro på att kommuner och stat inte satsar mer på brottsofferjourernas stödverksamhet. Ska vi kunna fortsätta ge brottsutsatta ett gott stöd krävs ökade resurser, säger Brottsofferjourernas Riksförbunds ordförande Sven-Erik Alhem.

Kommunerna har enligt socialtjänstlagen skyldighet att erbjuda brottsutsatta stöd, men ofta är det stöd som erbjuds ideellt stöd från den lokala brottsofferjouren. Under 2012 sökte 48 324 personer stöd hos landets 96 brottsofferjourer. En ökning med 53 procent jämfört med 2011 då samma jourer tog emot 31 526 stödsökande. Misshandel är det vanligaste brottet som ungefär var fjärde person som sökte stöd hos BOJ drabbats av. Andra vanliga brott som jourerna möter är olaga hot, ofredande och stöld.

– Det stöd brottsofferjourerna erbjuder är kostnadsfritt och ett komplement till kommunernas insatser. Brottsligheten kostar samhället stora summor varje år, men de summor som läggs på brottsofferstöd är små. Vi efterlyser en kraftsamling för att alla som utsatts för brott ska få det stöd de har rätt till, säger generalsekreterare Eva Larsson.

Den kraftiga ökningen kan till stor del förklaras av förändringar i polisens anmälningssystem som trädde i kraft i december 2011. Det blev då obligatoriskt

för polisen att fråga varje målsägande om de vill ha kontakt med en stödorganisation. 84 procent av dem som sökte stöd hos BOJ under 2012 hade fått kontakt via polisen. Även de som kontaktar en jour på egen hand har ofta fått information och kontaktuppgifter från polisen vid anmälan.

För att få en bild av hur polisens förmedling ser ut över landet jämför Brottsofferjourernas Riksförbund varje år brottsofferjourernas ärendemängd med statistik från Brottsoförelbyggande rådet, Brå, över polisanmälningar. Under 2012 blev 4,94 procent av alla anmälda brott mot person ett ärende hos en lokal brottsofferjour. En ökning jämfört med 2011 då andelen var 3,26 procent. Men fortfarande är skillnaderna i landet stora och sträcker sig mellan 9,64 procent och 2,25 procent för de län med störst och lägst andel. För enskilda jourer är skillnaderna ännu större.

– Alla som anmäler ett brott ska ha likvärdiga möjligheter till stöd och information oavsett var i landet de bor. Det är en av de viktigaste förutsättningarna för fullgod rättssäkerhet, säger Sven-Erik Alhem.

Brottsofferjourerna ger varje år också stöd till ett stort antal personer inom vittnesstödsverksamheten som finns på landets tings- och hovrätter. Statistiken sammanställs av Brottsoffermyndigheten och rapporten för 2012 visade att sammanlagt 50 955 personer fått stöd av brottsofferjourernas vittnesstöd under året. Majoriteten, 50 708 personer, gavs stöd på tingsrätterna. Totalt 157 personer fick stöd på någon av landets hovrätter. ■

Viktig debatt om brottsofferstödet

BOJ:s kvinnofridsansvarig Heléne Carlsson var inbjuden att delta i en paneldebatt på Moderaternas Sverigemöte i Karlstad den 15 mars tillsammans med Gun Heimer från NCK, justitieminister Beatrice Ask och Tomas Wetterberg från Män för Jämställdhet. Under debatten lyftes bland annat frågan om mer medel till brottsofferjourerna, både på lokal och nationell nivå. Dessutom fanns vice förbundsordförande Monica Ekström på plats och representerade brottsofferjourerna med ett bokbord i konferenslokalerna. Flera viktiga politiska kontakter knöts under dagen. ■

FOTO: JESSICA LARSSON

Förbundsordförande Sven-Erik Alhem och justitieutskottets ordförande Morgan Johansson (S).

BOJ för dialog med rättspolitiska talespersoner

Den 20 mars hade Riksförbundet ett intressant möte med Morgan Johansson, ordförande i justitieutskottet. Vi hade möjlighet att informera om vår verksamhet och om att brottsofferjourerna behöver stärkas ekonomiskt. Möten har också genomförts med de rättspolitiska talespersonerna för allianspartierna. Dialog har förts med Johan Linander, C, Carolin Szyber, KD, Krister Hammarbergh, M. och Johan Pehrson, FP. ■

Ökad kunskap om människohandel

Människohandel är en allvarlig kränkning av de mänskliga rättigheterna. I mitten av april anordnade BOJ en utbildning för att stärka kompetensen inom organisationen om stöd till offer för människohandel.

– **Det är nästan ingen** som kommer in på en polisstation och berättar att de är offer för människohandel. Många ser sig inte heller själva som brottsoffer. Men det finns undantagsfall där personer berättar och då är det viktigt att veta vad ni inom brottsofferjourerna kan göra, sa Patrik Cederlöf, nationell samordnare mot prostitution och människohandel på Länsstyrelsen i Stockholm. Under utbildningsdagen föreläste han tillsammans med Kajsa Wahlberg, kriminalkommissarie, om arbetet mot människohandel.

Länsstyrelsen i Stockholms län har sedan 2009 i uppdrag av regeringen att samordna arbetet mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Några dagar efter att konferensen hållits fick myndigheten även i regeringsuppdrag att utveckla samordningen och samverkan mot människohandel som syftar till utnyttjande av arbetskraft och andra ändamål.

Under utbildningen välkomnade Patrik Cederlöf brottsofferjourer och andra ideella föreningar som möter personer som utsatts för människohandel att höra av sig till det nationella metodstödsteam som Länsstyrelsen i Stockholm samordnar. I teamet ingår bland annat Rikspolisstyrelsen, Migrationsverket, Åklagarmyndigheten, Gränspolis, specialenheter inom socialtjänst och flera andra myndigheter.

– Vi är inte så många som arbetat länge med frågan. Vi arbetar från regeringsnivå ner till enskilda ärenden. Rent allmänt kan sägas att kommer man inte rätt hos polis och socialtjänst blir det inte bra. Det krävs spetskompetens och att ett snabbt agerande, sa Patrik Cederlöf.

Patrik Cederlöf, nationell samordnare mot prostitution och människohandel på Länsstyrelsen i Stockholms län, föreläste under Brottsofferjourernas Riksförbunds utbildningsdag om stöd till offer för människohandel.

Något som ideella organisationer kan ha stor nytta av att känna till om de möter offer för människohandel är att länsstyrelsen inom regeringsuppdraget bland annat arbetar fram stödprogram för utsatta. Länsstyrelsen arbetar också med att utveckla insatser för att personer som är utsatta för prostitution och människohandel tryggare ska kunna återvända till sina hemländer.

Enligt Rikspolisstyrelsens lägesrapport om människohandel för sexuella och andra ändamål från 2012 kommer gärningspersonerna och offren i alla former av människohandel i de flesta fall från ursprungsländer där det råder en utbredd fattigdom, stor arbetslöshet och diskriminering av till exempel kvinnor eller personer från minoritetsgrupper. I ursprungsländerna saknas det dessutom sociala skyddsnät och oftast befinner sig offren i en sådan utsatt situation att de inte kan neka till ett erbjudande om arbete i ett annat land, trots att erbjudandet kan innebära en risk för att de utnyttjas.

Under utbildningen delade även två ideella föreningar med sig av sina erfarenheter av att möta offer för människohandel. Skogsbo Kvinnoboende, som drivs av Frälsningsarmén, och Unga kvinnors värn berättade om sina möten med offren och hur de arbetar för att ge stöd. ■

BOJ vill rikta ett stort tack till Soroptimist International

Soroptimist International är en världsomfattande organisation för yrkeskvinnor vars gåva till BOJ möjliggjort utbildningen om människohandel. Soroptimister i Sverige arbetar aktivt mot människohandel. Därför användes gåvan till att genomföra en satsning på kompetenshöjande åtgärder för ideella och anställda medarbetare inom BOJ för stärkt stöd till offer för människohandel.

FOTO: ANNE DILLNER/BILODARKIVET.SE

Nästan alla skyddade boenden i ideell regi som besvarade Socialstyrelsens enkät uppgav att de tog emot medföljande barn.

2 700 barn bodde minst en natt på skyddat boende under 2011

Under 2011 tillbringade fler än 4 000 vuxna och 2 700 medföljande barn minst en natt på ett skyddat boende. De allra flesta vuxna var kvinnor, men även 70 män fick skydd. Det visar en ny kartläggning från Socialstyrelsen.

Kartläggningen bygger på en enkät som besvarats av representanter för 195 skyddade boenden i Sverige. 141 av boendena bedrevs av ideella föreningar, 41 av kommuner och 16 av privata aktörer.

Samtliga skyddade boenden som besvarat enkäten tog emot kvinnor och 172 tog även emot medföljande barn. Nästan alla skyddade boenden i ideell regi uppgav att de tog emot medföljande barn. Däremot tog kommunala skyddade boenden i mindre utsträckning emot barn. Närmare tre fjärdedelar av de boenden som tog emot medföljande barn uppgav att de också erbjöd någon specifik form av samtalsmodell för barn. Den vanligaste modellen var Trappan.

Cirka 15 procent av de som svarat uppgav att de även tog emot män. Inget skyddat boende i kartläggningen tog utslutande emot män.

Kartläggningen visar att de flesta boenden är små, närmare 60 procent har fyra platser eller färre. Flest skyddade boenden finns i storstadsregionerna. I ungefär hälften av landets kommuner finns ett skyddat boende.

I enkäten frågades också efter möjligheten att ta emot personer med fysiska funktionsnedsättningar som kräver rullator, rullstol, personlig assistent, ledsagare, ledarhund eller insatser från äldreomsorgen. Fler än hälften av de skyddade boenden som besvarat frågan uppgav att de har möjlighet att ta emot personer med behov av rullator, ledsagare eller personlig assistent. De privata aktörerna hade genomgående större möjlighet att ta emot personer med fysiska funktionsnedsättningar. ■

Regeringen har utsett en särskild utredare som ska analysera för och nackdelar med att inkorporera FN:s barnkonvention i svensk rätt. Utredaren ska också se över hur tillämpningen av lagar och andra föreskrifter överensstämmer med barnets rättigheter enligt barnkonventionen. Uppdraget ska redovisas senast den 4 mars 2015.

Brottsskadeersättning för våldtäkt höjs

Nämnden för brottsskadeersättning har beslutat att höja kränkingsersättning vid våldtäkt mot vuxna från 75 000 kronor till 100 000 kronor. Ersättningen för sveda och värk höjs också från 10 000 kronor till 15 000 kronor.

– Att bli våldtagen är ett synnerligen integritetskränkande brott. Det ska återspeglas i en hög ersättning och beslutet från Nämnden för brottsskadeersättning är ett viktigt steg framåt för att bidra till upprättelse för dem som utsätts för detta brott, säger Annika Öster, generaldirektör vid Brottsoffermyndigheten, i ett pressmeddelande. ■

500 000

följare har polisen i olika kanaler som Twitter och Facebook, enligt Rikspolisstyrelsen.

Polisen har funnits i sociala medier sedan 2011. Syftet är bland annat att nå ut med brottsförebyggande information och att berätta vad polisen gör.

Brottsoffermyndigheten ska i samverkan med Barnombudsmannen ta fram information om skydd och stöd direkt riktad till barn och unga som brottsoffer.

Uppdraget ska vara slutredovisat senast den 16 juni 2014.

Långa väntetider för våldsutsatta barn

Handläggningstiderna för våldsutsatta barn är fortfarande för långa, konstaterar Rädda barnen i en ny rapport. Polis och åklagare klarar bara av att hålla den lagstadgade tidsfristen på 90 dagar vid vålds- och sexualbrott mot barn i 64 procent av de fall från 2012 som Rädda Barnen studerat. Från polisanmälan till fällande dom kan det ta flera år. Det strider både mot barnkonventionen och svensk lagstiftning, poängterar Rädda Barnen.

– Varje år får tusentals barn i Sverige vänta längre på utredning än vad lagen säger. Och vi vet att de far illa under väntetiden. Det är oacceptabelt att misshandelsbrott mot barn prioriteras så lågt, säger rapportens författare Åsa Landberg, psykolog och psykoterapeut på Rädda Barnen, i ett pressmeddelande. ■

68 fall

av dödligt våld kunde konstateras under 2012, rapporterar Brottsförebyggande rådet, Brå. Det är en minskning med 13 fall jämfört med 2011 och den lägsta noteringen sedan 1990, enligt de studier Brå genomfört av dödligt våld.

FOTO: JESSICA LARSSON

Straffprocessutredningens övergripande mål har varit att föreslå förändringar som innebär att processen blir bättre för de enskilda som berörs av den. Bilden är tagen på Solna tingsrätt.

Utredning föreslår tydligare brottmålsprocess

Brottmålsprocessen måste bli mer förutsebar för både målsägande och tilltalad. Det menar Straffprocessutredningen som nu har överlämnat sitt betänkande till justitieminister Beatrice Ask.

Straffprocessutredningens övergripande mål har varit att föreslå förändringar som innebär att processen blir bättre för de enskilda som berörs av den. Särskild utredare har Stefan Strömberg, lagman vid Göteborgs tingsrätt, varit.

Utredningen understryker bland annat att handläggningen från att ett brott anmäls till dess att frågan om ansvar har prövats i domstol ska ses som en sammanhållen process. Det innebär att myndigheterna inom rättsväsendet har ett gemensamt ansvar för att arbeta för att mål avgörs inom rimlig tid. Det gemensamma ansvaret gäller också att hålla enskilda informerade om handläggningen och hur de förväntas medverka i processen.

Polisens ansvar för att ge målsäganden

stöd med att förbereda talan om enskilt anspråk ska göras tydligt, anser utredningen. I vissa fall ska målsäganden även kunna få insyn i förundersökningen.

Utredningen föreslår också att när en delgiven tilltalad inte kommer till huvudförhandlingen ska målet som huvudregel ändå kunna avgöras, om påföljden inte motsvarar mer än fängelse i sex månader.

Idag har en målsägande rätt att ha en stödperson med sig under polisens förhör och under en rättegång. Det kan vara en vän eller anhörig, en tjänsteman från socialtjänsten eller någon från en brottsoffer- eller kvinnojour. I dagsläget får stödpersoner inte ersättning, men utredningen föreslår att en stödperson som följer med en målsägande till en rättegång i vissa fall ska kunna få ersättning av allmänna medel. En bestämmelse utredningen främst tror kan bli aktuell för vänner eller anhöriga som förlorat inkomst på grund av att de är med under domstolsförhandlingen. ■

Fråga experterna

Har du frågor till expertpanelen? Skicka dem till fragaexperten@boj.se. Experterna har enbart möjlighet att besvara de frågor som publiceras i tidningen. Vi tar oss friheten att korta ned de frågor vi får.

Hur länge fortsätter regressen?

Hur länge fortsätter Brottsoffermyndigheten att driva regress mot en person? Min före detta sambo har blivit krävd på pengar av Brottsoffermyndigheten för ett skadestånd han inte har kunnat betala.

Vad händer med pengarna när han betalar in dem? Går de direkt till brottsoffret eller är det staten som får dem?

När brottsskadeersättning betalas ut tar Brottsoffermyndigheten med stöd av 17 § brottsskadelagen över brottsoffrets rätt till skadestånd. Detta kallas att Brottsoffermyndigheten har regressrätt. Regressrätten gäller enbart upp till det belopp som brottsoffret har fått i brottsskadeersättning. Brottsoffermyndigheten försöker kräva tillbaka det utbetalda beloppet av gärningspersonen. Målsättningen är att rätt person – det vill säga gärningspersonen – alltid ska betala sitt skadestånd.

Regressverksamheten kan i princip fortsätta tills fullständig betalning har skett. Indrivna medel används för att finansiera den brottsskadeersättning som Brottsoffermyndigheten betalar ut. Ungefär en tredjedel av den ersättningen finansieras genom regressverksamheten.

HANS SJÖLANDER *Tf brottsskadechef*

Vilka kommentarer kan jag anmäla?

Det har pratats mycket om näthat på senaste tiden. Jag har en blogg sedan länge och får ofta hatiska kommentarer. Min magkänsla är att bara radera dem, så det är vad jag brukar göra, även det som är riktigt otäckt. När tycker du att man ska polisanmäla kommentarer? Hur vet jag vad som är brottsligt och vad polisen kommer att ta på allvar?

Näthat och trakasserier via internet är ett ökande problem och lite av en gråzon rent juridiskt. Jag tycker du ska spara inläggen och sedan anmäla de kommentarer du uppfattar som rena hot mot dig och din personliga säkerhet.

Vissa kommentarer kan också klassas som förtal vilket också går att polisanmäla. Förtalsbrottet går inte under allmänt åtal i alla fall och det kan vara svårt att få till ett åtal.

Det finns vissa regler i lagen när åklagaren får väcka åtal och det är om brottet riktar sig mot någon under arton år eller om i annat fall målsäganden anger brottet till åtal eller det av särskilda skäl anses påkallat från allmän synpunkt och åtalet avser förtal och grovt förtal, förolämpning mot i eller för en persons myndighetsutövning, förolämpning mot någon med

anspelning på hudfärg, ras, nationella eller etniska ursprung eller trosbekännelse eller anspelning på någons sexuella läggning.

EVA ANDERSSON *Advokat*

Kan jag ansöka om pengar för psykologhjälp?

Jag mår väldigt dåligt efter att ha blivit utsatt för sexuella övergrepp som barn. Det har satt djupa spår som hindrar mig från att leva mitt liv så som jag skulle vilja. Jag har länge önskat att jag skulle kunna få hjälp av en psykolog, men jag har inte råd att betala dyra avgifter. Finns det någon hjälp att få från staten eller stipendier man kan ansöka om?

Beroende på hur gammal du är finns det olika enheter inom landsting och kommunen som du behöver kolla upp. Eventuellt finns det möjlighet att få hjälp där och betala med högkostnads-kort.

Stipendier och fonder kan på samma sätt vara bundna till olika kriterier som ålder, kön och geografisk plats man kommer från. Är du student kolla med studenthjälsan de kan veta. Fortsätt leta och ge inte upp.

ANNELI SVENSSON *Socionom och psykoterapeut*

FOTO: AMANDA SÄSTRÖM

Eva Andersson är advokat. Till vardags arbetar hon oftast som målsägandebiträde där hon hjälper och stödjer brottsoffer att driva sina mål. Hon har också skrivit "Brottsoffret och rättsprocessen", del två i Brottsofferjourernas Riksförbunds kunskapsserie om brottsoffer.

FOTO: LEIF MILLING

Hans Sjölander är tillförordnad brottsskadechef på Brottsoffermyndigheten. I Tidningen Brottsoffer svarar han på frågor om brottsskadeersättning och skadestånd.

FOTO: SARA LINDQUIST

Anneli Svensson är socionom och legitimerad psykoterapeut. Hon har tidigare arbetat inom kriminalvården, socialtjänsten och med RFSLs brottsofferjour. Hon har lång erfarenhet av brottsofferstödande arbete.

Fråga experterna

Är han oskyldig tills motsatsen bevisats?

Min pojkväs före detta fru vill ha ensam vårdnad om parets gemensamma barn och anklagar min pojkvän för allt möjligt. Hon polis-anmäler honom för saker som inte är sanna. Det är väl en fjärde rättegång på gång nu.

Hon har själv minst 24 anmälningar till socialen på sig för misshandel av barnen men har en kompis som jobbar där som lägger ner dem med motiveringen att det är min pojkvän som sett till att de blivit gjorda. Hon har till och med fått barnen att ljuga för polisen att deras pappa slår dem fast han aldrig har gjort det. Hon säger att min pojkvän åker runt där hon bor fast han kan bevisa att han varit på jobbet vid de tidpunkterna och inte kör den bilen hon säger.

Hon har till och med fått skyddad identitet efter att ha ljugit och fått hjälp av sin kompis. Jag vet inte längre vad vi ska göra. Alla verkar tro henne och inte alls på min pojkvän. Hon har inga bevis på något och min pojkvän måste alltid bevisa att han är oskyldig. Är man inte oskyldig tills motsatsen är bevisad? Har du några förslag på vad vi kan göra?

Jag förstår att situationen är jobbig för er och jag hoppas din pojkvän har ett ombud i ärendet angående vårdnad om barnen. Om det är som du säger tycker jag din

pojkvän ska tala med polisen och eventuellt anmäla sin före detta för falsk tillvitelse.

Det är ett brott att falskeligen ange någon för brott som den personen inte begått. Som du beskriver det verkar den före detta frun ha satt i system att anmäla utan grund. Beträffande anmälningarna till socialtjänsten råder jag din pojkvän att tala med sitt ombud i vårdnadsärendet. Om det är så att socialtjänsten inte gör det som de är ålagda att göra enligt lag kan man göra en anmälan till JO så får de pröva om det skett några fel i handläggningen hos de sociala myndigheterna.

EVA ANDERSSON Advokat

Kan poliser få brottsskadeersättning?

Kan poliser få brottsskadeersättning för skador de fått i tjänsten? Läste någonstans att de inte kan få det. Varför är det så?

Poliser som skadas i tjänsten till följd av brott kan i likhet med andra brottsskadade få brottsskadeersättning.

Däremot gäller särskilda regler för poliser vid bedömning av rätt till ersättning för kränkning. Den yrkeskategorin måste enligt skadeståndsrätten (se bland annat Högsta domstolens rättsfall NJA 1994 s. 395) vara beredd att vid ett tjänsteingripande mötas med visst våld och ha en större mental beredskap inför detta än andra.

Även med det synsättet kan man inte generellt säga att poliser är uteslagna från rätt till ersättning för kränkning. En prövning måste ske i varje enskilt fall.

När gränsen för vad en polisman måste räkna med i sin tjänsteutövning har passerats, lämnas ersättning för kränkning och då görs i beloppsmässigt hänseende ingen skillnad mellan en polis och en privatperson.

HANS SJÖLANDER Tj brottsskadechef

Bör vår son tacka ja till medling?

Min son har blivit misshandlad och har nu fått erbjudande om medling mellan honom och killen som misshandlade honom. Han är osäker på om han ska tacka ja. Det här är en kille som han stöter på eftersom de går på samma skola, så på sätt och vis tror jag att det skulle kunna vara bra. Samtidigt vill jag inte att min son ska tvingas att förlåta honom innan han är redo.

Misshandeln var otäck och har satt spår hos alla oss i familjen. Vad är viktigt att tänka på innan man går med på medling?

Viktigast är att er son är helt redo. Det finns inget skäl för honom att gå med på medling om han inte vill. Det får vänta eller inte bli av alls. De flesta som blivit utsatta behöver upprättelse och kompensation och är inte ute efter att förlåta. Din son behöver bearbeta det som hänt.

Omgivningen måste garantera hans säkerhet och trygghet. Om medling blir av finns det bra enheter för detta. Stödcentrum för unga brottsoffer är bra för er son att börja att prata med. Ha inte för bråttom och var väl förberedda eller avstå.

ANNELI SVENSSON Socionom och psykoterapeut

**Skicka din fråga till
fragaexperten@boj.se**

“Hon var livrädd att sonen skulle få reda på vår kontakt”

Förra året mötte brottsofferjourerna i Sverige 4 937 personer över 65 år som sökte stöd efter att de utsatts för brott. Här berättar en joursamordnare om jourens möte med en äldre våldsutsatt kvinna.

Vi hade kontakt med en kvinna som var änka sedan en tid och bodde kvar i huset som hon och maken bott i tillsammans. Hon hade fyra vuxna barn. De tre döttrarna var trevliga och skötsamma, däremot hade den yngsta sonen ett mångårigt missbruk bakom sig. Han hade fått stöd på olika sätt av samhället och familj, dock blev det bara värre med åren.

Brottsofferjouren kopplades in när han vid ett tillfälle misshandlat modern. Vid det tillfället bodde han hos sin mor och när grannarna uppmärksammade ett högljutt gräl, ringde de polisen. Polisen kom och det gjordes en anmälan för ringa misshandel.

Hon uttryckte ofta hur gott det kändes att kunna ringa till oss. Vi ringde aldrig henne, hon var livrädd att sonen skulle få reda på vår kontakt. Det blev rättgång på rättgång, besöksförbud och upprepade polishämtningar av sonen.

Svårast var de gånger sonen mitt i natten, vintertid speciellt, uppehöll sig utanför hennes hus, trots besöksförbud. Då brukade han skrika att han var hungrig och frös. Kvinnan skämdes så fruktansvärt inför grannarna, att hon ibland öppnade dörren och gav honom lite pengar och mat.

”De sista åren innan hon gick bort hade hon nästan inget kvar i bostaden. Sonen hade plockat åt sig tavlor, pengar, smycken och allt annat av värde.

FOTO: JOSEFINE ENGSTRÖM/BILDARKIVET.SE

”Hon uttryckte ofta hur gott det kändes att kunna ringa till oss. Vi ringde aldrig henne, hon var livrädd att sonen skulle få reda på vår kontakt”, berättar joursamordnaren om sitt möte med en äldre kvinna som utsattes för våld och övergrepp av sin son. Personen på bilden har ingen koppling till artikeln.

De sista åren innan hon gick bort hade hon nästan inget kvar i bostaden. Sonen hade plockat åt sig tavlor, pengar, smycken och allt annat av värde. Det medförde att hon upphörde släppa in folk. Dessutom hade han vid något tillfälle tvingat henne att göra inteckningar på huset, lånen var betalda sedan länge. Hon fick problem med hjärtat och döttrarna gjorde allt de kunde för sin mor.

Jag tror att vi på Brottsofferjouren hade kontakt med henne kanske 75 gånger sammanlagt. Alltid i som mest tio minuter åt gången, eftersom hon var rädd att sonen kunde dyka upp. Ibland hände det även att han bröt sig in via källaren nattetid. När kvinnan vaknade på morgonen kunde han sitta i en fåtölj bredvid sängen och invänta att hon skulle vakna.

Jag hade några resultatlösa samtal med socialförvaltningen, de kunde inget göra.

”Det jag minns mest är att hon aldrig yrkade på någon ersättning vid förhandlingarna på tinget, hon sa alltid att man inte kunde sparka på någon som redan ligger.

Det jag minns mest är att hon aldrig yrkade på någon ersättning vid förhandlingarna på tinget, hon sa alltid att man inte kunde sparka på någon som redan ligger. Men jag skrev ett brev till Brottsoffermyndigheten i efterhand och bad att de skulle göra ett undantag med tanke på omständigheterna som rådde. Då erhöll kvinnan 5 000 kronor i brottsskadeersättning och för det beloppet minns jag att hon åkte iväg på en resa och fick leva i lugn och ro under någon vecka. ■

Dags att uppmärksamma våld och övergrepp mot äldre

Den 15 juni uppmärksammas Världsdagen om våld och övergrepp mot äldre. I Sverige har brottsofferjourer, kvinnojourer, pensionärsorganisationer, fackförbund och myndigheter gått samman för att under parollen Våldet går inte i pension! synliggöra äldres utsatthet och rätt till stöd.

Text: Amanda Säfström

Det är en mänsklig rättighet att slippa utsättas för våld – en rättighet som också omfattar äldre personer. Men våld mot äldre är ett ämne det sällan pratas om. Det vill nätverket som driver kampanjen Våldet går inte i pension! ändra på. Nätverket samordnas av SPF, Sveriges Pensionärsförbund och Brottsofferjourernas Riksförbund med representanter från Socialstyrelsen, Länsstyrelsen i Stockholm, Kommunal, Vänsterpartiet, Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige (Roks), Pensionärernas Riksorganisation (PRO) och Sveriges Pensionärers Riksförbund (SPRF).

– Vi är en stor pensionärsorganisation och genom våra distrikt möter vi många äldre. Det finns ett hemlighetsmakeri kring våld. Det är mer känt att yngre och medelålders utsätts. Därför är det viktigt för oss att uppmärksamma frågan, säger Margareta Grafström, som är professor och sakkunnig på SPF i frågor som rör äldreomsorg, demensomsorg och anhörigstöd.

För fackförbundet Kommunal är frågan också viktig, men ur ett annat perspektiv.

– Det är ett dolt problem och genom att lyfta frågorna lyfter vi också våra medlemmars arbetssituation. Personal inom hemtjänst och omsorg är den största yr-

kesgruppen hos oss och de saknar oftast handledning för hur de ska hantera den utsatthet de möter. Många får inte den hjälp de behöver på sin arbetsplats och får inte veta hur de ska arbeta.Handledning och utbildning behövs, säger Ann Georgsson, ombudsman på Kommunal med ansvar för äldreomsorgen.

Kampanjen riktar sig till allmänheten, äldre själva och beslutsfattare. Målet är att uppmärksamma äldres utsatthet för våld och övergrepp, att uppmana till handlingsberedskap inom kommun och landsting och till mer forskning inom området. Inför den 15 juni planeras nu aktiviteter både nationellt och lokalt. Läs mer på nästa sida. ■

Högtidlighölls för första gången 2012

■ FN:s generalförsamling har antagit den 15 juni som World Elder Abuse Awareness Day – Världsdagen om våld och övergrepp mot äldre (resolution 66/127). Dagen högtidlighölls för första gången 2012 och ska vara en dag när hela världen uttrycker sitt motstånd mot att äldre personer utsätts för våld, övergrepp och lidande.

” Jag uppmanar regeringar och alla berörda aktörer att utforma och genomföra mer effektiva förebyggande strategier och starkare lagstiftning och politik för att hantera alla aspekter av våld och övergrepp mot äldre.

Låt oss arbeta tillsammans för att optimera levnadsvillkoren för äldre personer och ge dem möjligheter att göra största möjliga bidrag till vår värld.

Ban Ki-moon, FN:s generalsekreterare, när Världsdagen om våld och övergrepp mot äldre uppmärksammades för första gången 2012.

Våldet går inte i pension!

Om våld och övergrepp mot äldre kvinnor och män.

Våldet kan ta sig många olika uttryck

Världshälsoorganisationens (WHO) och International Network on Prevention of Elder Abuse (INEPA) definition av våld mot äldre lyder: "Våld mot äldre är en enskild eller upprepad handling, eller frånvaro av önskvärd/lämplig handling, som utförs inom ett förhållande där det finns en förväntan på förtroende och som förorsakar skada eller smärta hos en äldre person". Handlingen kan vara fysisk, psykisk eller ekonomisk/materiell och inkluderar försummelse.

Källa: Nationellt centrum för kvinnofrids kunskapsbank.

Världsdagen uppmärksammas på flera sätt

■ Seminarium i riksdagen

Onsdagen den 12 juni anordnas ett riksdagsseminarium. Under seminariet medverkar organisationerna som driver kampanjen Våldet går inte i pension! och inbjudna gäster från Region Gotland som berättar om sina erfarenheter när det gäller handlingsberedskap och samverkan kring våld mot äldre. Arrangörer är riksdagsledamöterna Catharina Bråkenhjelm (S), Eva Olofsson (V) och Barbro Westerholm (FP) i samarbete med SPF.

■ Debatt under Almedalsveckan

Under Almedalsveckan fortsätter debatten om våld och övergrepp mot äldre. Flera av organisationerna bakom kampanjen Våldet går inte i pension! samt inbjudna gäster och politiker diskuterar och debatterar handlingsberedskap, utbildning och en framtida strategi mot våld och övergrepp mot äldre kvinnor och män.

■ Informationsportal

En informationsportal om kampanjen finns på www.spf.se/valdetipension. Till kampanjen finns också informationsmaterial i form av en folder och en budskapsknapp som kan fästas på kläder för att visa att du uppmärksammar Världsdagen om våld och övergrepp mot äldre.

■ Håll utkik på din ort!

Nätverkets förhoppning är att en lokal samverkan kommer till stånd i varje kommun för att rikta fokus på äldres utsatthet för våld och övergrepp. Ta kontakt med lokala representanter för att höra om de planerar någon aktivitet på din ort.

Kunskap och rutiner behövs i arbetet mot våld

Kunskap behövs för att kunna upptäcka och ge stöd till äldre som utsatts för våld. Men enbart insikt räcker inte, lika viktigt är att ha en tydlig organisation för arbetet. Det menar Gunnel Torstensson på Socialstyrelsen som tar fram ett nytt utbildningsmaterial för att ge personal inom socialtjänst och hälso- och sjukvård kunskap om våld mot äldre.

Text och foto: Amanda Säfström

– **Ska man möta våldsutsatta** personer måste man ha kunskap. Men att bara utbilda personal är fullständigt värdelöst om de enbart lär sig se, fråga och upptäcka och det sedan inte finns någonstans för dem att göra av upptäckten. Det måste finnas en väldigt tydlig organisation där de vet vart de kan vända sig, säger Gunnel Torstensson.

Hon är utredare på Socialstyrelsen och arbetar med att ta fram ett nytt utbildningsmaterial om våld mot äldre. Materialet ska börja spridas till hösten och riktar sig till personal inom socialtjänst och hälso- och sjukvård.

– Jag välkomnar att många får kunskapen och tror att det i sig också kan bli en påtryckning på ledningen att de måste hantera frågan, säger Gunnel Torstensson.

Våld mot äldre beskrivs ofta som ett dolt problem. Varken Brottsförebyggande rådets statistik över polisanmälda brott eller nationella trygghetsundersökningar ger en bild av äldres utsatthet. Gunnel Torstensson tror att

”**Socialtjänsten har så många uppgifter som de måste göra och det är uppenbart att äldre våldsutsatta inte är de som ropar högst – de hörs inte alls.**

osynligheten i statistiken bidrar till att frågan hittills inte heller prioriterats i de flesta kommuners arbete.

– Socialtjänsten har så många uppgifter som de måste göra och det är uppenbart att äldre våldsutsatta inte är de som ropar högst – de hörs inte alls, säger hon.

En studie som ger en bild av äldres utsatthet är Brottsoffermyndighetens undersökning Ofrid från 2001. 13 procent av männen och 16 procent av kvinnorna i studien rapporterade att de hade utsatts för våld eller övergrepp efter att de fyllt 65 år. Av dem som utsatts hade endast en fjärdedel av kvinnorna och hälften av männen sökt hjälp.

– Ofrid gjordes för mer än tio år sedan, men siffrorna var alarmerande. Vi vet också att när äldre söker hjälp är det oftast inte socialtjänsten de går till utan till hälso- och sjukvården, säger Gunnel Torstensson.

Det finns ett lagstadgat ansvar för kommunerna när det gäller stöd till brottsoffer. 2007 skärptes den så kallade brottsofferparagrafen i socialtjänstlagen då bör ändrades till skall. Paragrafen slår fast att socialtjänsten ska ge stöd och hjälp till den som utsatts för brott. Särskilt ska våldsutsatta kvinnor och barn uppmärksammas.

– I socialtjänstlagen står också att socialnämnen har ett ansvar för gruppen äldre, det finns även ett särskilt ansvar för dem som stödjer anhöriga och kommunen har dessutom det yttersta ansva-

”**Det här är inget fritt valt arbete och det handlar om är att få ordning på det man gör.**

ret för alla invånare i kommunen, säger Gunnel Torstensson.

– I hälso- och sjukvårdslagen och i patientsäkerhetslagen finns inte det här uttalat på samma sätt utan det handlar om att alla har rätt till god vård på lika villkor. Grundläggande för både socialtjänst och hälso- och sjukvård är kravet på en god kvalitet i arbetet, att det finns personal med rätt utbildning och erfarenhet.

Det finns många olika faktorer som gör att äldre som utsatts för våld är en särskilt sårbar grupp.

– När man är äldre blir man mer sårbar fysiskt, man skadas lättare. Fallolyckor är ett exempel. Att vara beroende av andra personer när det gäller den egna personliga omsorgen är också en risk. Har du dessutom personlighetsförändringar eller en demenssjukdom ökar risken att utsättas för våld, säger Gunnel Torstensson.

Anhörigstödet är ett område där hon tror att det finns goda möjligheter för socialtjänsten att agera förebyggande. Under 2012 genomförde Socialstyrelsen en befolkningsstudie kring anhöriga som ger omsorg. Studien visar att ungefär

Våldsutsatta äldre uppmärksammas sällan

■ Under åren 2008 och 2009 genomfördes en stor nationell tillsyn där Socialstyrelsen tillsammans med länsstyrelserna granskade 80 slumpvis utvalda kommuners arbete med kvinnor och barn som drabbats av våld i nära relationer. Tillsynen visade bland annat att socialtjänsten behövde mer kunskap och medvetenhet om särskilda gruppers behov, till exempel äldre våldsutsatta kvinnor. Våldsutsatta äldre uppmärksammades sällan inom socialtjänsten och få kommuner hade kompetens och rutiner inom äldreomsorgen. Just nu pågår en ny tillsyn där även hälso- och sjukvårdens arbete granskas.

■ 2009 publicerade Socialstyrelsen allmänna råd om socialnämndens arbete med våldsutsatta kvinnor samt barn som bevittnat våld (SOSFS 2009:22). 2011 kom den kompletterande handboken Våld. Socialstyrelsen följer också upp arbetet med särskilda utbildningsmaterial som ska ge kunskap om olika särskilt sårbara gruppers behov. Utbildningsmaterialet om våld mot äldre är ett av dem.

870 000 personer kontinuerligt ger vård, hjälp och stöd till en äldre anhörig. 2009 infördes en bestämmelse i socialtjänstlagen om att kommunerna ska erbjuda stöd till personer som vårdar eller stödjer någon som är långvarigt sjuk, äldre

Gunnel Torstensson arbetar med Socialstyrelsens utbildningsmaterial för socialtjänst och hälso- och sjukvård om våld och övergrepp mot äldre.

eller har en funktionsnedsättning. Men i studien från 2012 uppgav enbart var tjugonde anhörig att de hade stöd och tre av fyra kände inte till bestämmelsen om att kommunerna var skyldiga att erbjuda dem det.

– Här kan vi verkligen arbeta förebyggande i ordets rätta bemärkelse. Genom att uppmärksamma dem som är på väg in i rollen som vårdare av anhöriga och erbjuda stöd i olika former från början så att de inte hamnar i en övermäktig omsorgssituation och kanske tappar kontrollen över sina känslor. Vetskapen om att det finns en väl fungerande hemtjänst, om man skulle behöva, kan nog många gånger vara den bästa hjälpen. Om man kan lita på att det finns duktig personal som hjälper mamma kan det vara lättare att själv slå av på takten, säger Gunnel Torstensson.

Hon efterlyser också handlingsplaner i alla kommuner för arbetet mot våld och övergrepp mot äldre.

– Det här är inget fritt valt arbete och det handlar om att få ordning på det man gör. Där kan en handlingsplan ge stabilitet. Det är ett verktyg för att utveckla rutiner och metoder för just det här området. Det finns redan bra arbete i flera kommuner. Gotland är ett bra exempel där man har förstått att ta vara på socialtjänstens samlade kunskap för att utveckla formerna för arbetet med våldsutsatta äldre personer och personer med funktionsnedsättning.

Det är också viktigt att söka samverkan med till exempel polis, hälso- och sjukvård, brottsoffer-, kvinnojourer och pensionärsorgansationer, menar Gunnel Torstensson.

– Alla behövs finnas med. Ju fler som kan området, ju fler träffar de och ju mer sprids att våld mot äldre inte är okej. Jag tror på att involvera många och ta tillvara kunskapen som finns inom till exempel brottsoffer- och kvinnojourer. ■

Region Gotland har tagit ett helhetsgrepp för bättre stöd

Region Gotland har under flera år arbetat aktivt med kvinnofridsfrågor, men upptäckte att det fanns målgrupper som föll mellan stolarna. Därför startades projekt FREDA med målet att skapa ett strukturerat stöd till våldsutsatta äldre och personer med funktionsnedsättning.

Text: Amanda Säfström

– **Vi har försökt ta** ett helhetsgrepp och arbetar på många olika nivåer. Tanken är att den personal som är närmast den våldsutsatta antagligen också är den som personen har mest förtroende för. Då måste kompetensen finnas så nära som möjligt, säger Lisa Lindell, projektledare för FREDA som drivs inom region Gotland.

Projektet startades efter Socialstyrelsens och länsstyrelsernas tillsyn av 80 kommuner 2008 och 2009.

– Vi fick mycket positiv respons kring vårt arbete med våldsutsatta kvinnor, men vi fick också kritik eftersom vi inte var tillräckligt tillgängliga. Då tog vi frågan på allvar och startade projektet, säger Lisa Lindell.

Målet med projekt FREDA är att skapa en modell för strukturerat stöd till våldsutsatta äldre och personer med funktionsnedsättning. Projektet inledes med en stor satsning på utbildning där all personal, liksom även privata aktörer och ideella organisationer, inkluderades.

”Tanken är att inget ärende ska kunna hamna mellan stolarna. Vi har gjort en systematisk samverkan där alla har ett gemensamt ansvar.

Lisa Lindell.

Parallellt med att ungefär 2 000 personer utbildades byggdes en struktur för att hantera ärenden inom socialförvaltningen. En FREDA-grupp med chefer och ansvariga för olika enheter bildades. Gruppen samlar representanter från bland annat hemtjänst, handläggarsidan, omsorgen om personer med funktionsnedsättning, anhörigstöd och familjefridsteamet. De träffas en gång i månaden för att hantera ärenden. Grundidén, berättar Lisa Lindell, var att inkludera all den kompetens som redan fanns istället för att skapa en helt ny enhet.

– Tanken är att inget ärende ska kunna hamna mellan stolarna. Vi har gjort en systematisk samverkan där alla har ett gemensamt ansvar. När det kommer in ärenden kan man hjälpas åt mycket lättare då alla går in och gör sin bit.

Alla chefer fick också i uppgift att utse personer i sin personalgrupp som skulle bli spetskompetens på området.

– Vi kallar dem för nyckelpersoner och i dagsläget har vi 70 nyckelpersoner i verksamheterna. De är spridda ute på ön från norr till söder, säger Lisa Lindell.

– Om du är utsatt och berättar det för en nyckelperson till exempel så är det den personen som blir din kontakt.

”Du ska inte behöva slussas runt i organisationen och berätta din historia för många olika personer. Det ska vara så få kontaktpersoner som möjligt samtidigt som du får tillgång till allt stöd.

Du ska inte behöva slussas runt i organisationen och berätta din historia för många olika personer. Det ska vara så få kontaktpersoner som möjligt samtidigt som du får tillgång till allt stöd. Jag tror att det är väldigt viktigt att man försöker bygga så. En våldsutsatt kvinna behöver oftast prata med många olika personer för att komma rätt. Att det också behövs kontakter med andra myndigheter kommer vi inte ifrån, men kontakterna inom socialförvaltningen kan vi styra över.

Utbildning om våld och övergrepp ingår i introduktionen för nyanställda och nyckelpersonerna fortbildas två gånger om året. Nyckelpersonerna är också organiserade i lokala nätverk där de träffas i mindre grupper.

– Tanken är inte att de ska lösa allt, även om de löser väldigt mycket, utan det handlar om att de ska veta vart de kan vända sig, vad det finns för insatser och samtidigt vara de som ger stöd åt övriga

personalgruppen. Än så länge är det ingen nyckelperson som har slutat och det tror jag visar att det här har varit bra.

Projekt FREDAs har också arbetat med att ta fram allt från ett regionöverskridande program till riktlinjer för förvaltningen och rutiner på enskilda arbetsplatser.

– Alla sådana dokument finns på plats. Vi har också skrivit in i våra kvalitetskrav att personalen och utföraren ska ha kunskap om våld i nära relationer, om sitt ansvar och att våga se, fråga, lyssna och agera, säger Lisa Lindell.

Förutom organisationsstruktur och fortbildning är andra viktiga delar metod- och verksamhetsutveckling. Grundtanken är att stödet och de insatser en våldsutsatt person har rätt till ska kunna anpassas oavsett ålder eller funktionsnedsättning. Målet är att insatserna som erbjuds i så stor mån som möjligt ska vara öppna, det vill säga att det inte ska krävas biståndsbeslut och dokumentation, för att stödet ska vara mer lättillgängligt.

– Vi arbetar med anpassade stöd-samtal där man ska få komma till den som förstår ens situation bäst. Exempelvis kanske en person har behov av att kommunicera med piktogrambilder eller behöver träffa en person som har kunskap om demenssjukdom, säger Lisa Lindell.

– Just nu håller vi på att arbeta fram gruppsamtal för äldre. Det har vi sett ett jättestort behov av. Likaså kommer vi att påbörja ett jobb med män med intellektuell eller kognitiv funktionsnedsättning som är våldsamma men inte förstår sitt beteende.

Skyddade boende för personer som behöver personlig assistans eller hemtjänst kan vara svårt att ordna i många kommuner. På Gotland har det lösts genom särskilda trygghetsplatser.

– Vi har haft flera personer med ett skyddsbehov samtidigt som de också haft ett vård- eller omsorgsbehov. Då finns det personal på trygghetsplatserna som är utbildade om våld, säger Lisa Lindell.

Allt eftersom nya metoder och struk-

FOTO: APASH ATR/BILDARKIVET.SE

Kort om FREDA

■ FREDA startade i november 2010 och drivs av Region Gotland. Projektet finansieras med hjälp av de utvecklingsmedel som delas ut av Socialstyrelsen inom kvinnofridsområdet.

■ Till projektet är en referensgrupp knuten med andra aktörer på Gotland, bland annat kvinnojour, brottsofferjour, polis, åklagare och länsstyrelse.

■ Den 31 maj offentliggör FREDA resultatet av en stor enkätundersökning kring äldres utsatthet för våld och övergrepp. Halften av alla personer över 65 år på Gotland har erbjudits att delta och just nu håller ungefär 3 400 svar på att sammanställas. Till undersökningen är också en forskargrupp knuten.

Projekt FREDA på Gotland inleddes med en stor satsning på utbildning där all personal, runt 2 000 personer, inkluderades. Bilden är inte tagen på Gotland.

turer har utvecklats inom projektet har de blivit en del av den ordinarie verksamheten. Lisa Lindell tror att projektet, förutom att förbättra stödet till våldsutsatta, också har bidragit till effektivisering av verksamheten.

– Personalgrupper behöver inte längre lägga tid på att diskutera vad de ska göra när de misstänker att våld förekommer. Tidigare innebar det mycket frustration och obehag för den som skulle möta den våldsutsatta. Nu kan vi istället väldigt snabbt rådda och underlätta situationen för den som är utsatt, utifrån vad den personen vill.

Har ni märkt av någon skillnad i antalet fall av våld som har upptäckts?

– Det är svårt att säga eftersom vi inte hade någon statistik sedan tidigare. Däremot kan vi se att ärendehanteringsgruppen just nu har 42 pågående ärenden och det är väldigt mycket. Alla ärenden kommer inte heller dit utan en del kan lösas av enskilda handläggare eller nyckelpersoner. Så intensivt har det inte varit tidigare och det tror jag beror på att det är fler fall som uppmärksammas nu eftersom all personal är så duktiga på att se, upptäcka och fråga, säger Lisa Lindell. ■

”Våldet kan ha pågått under ett helt äktenskap”

Kunskap om våld i kombination med att röra sig i sammanhang där äldre finns. Det var framgångsfaktorer som ROKS såg hos de kvinnojourer som nådde många äldre. Under förra året fokuserade organisationen på våld mot äldre kvinnor.

Varför valde Roks att fokusera på våld mot äldre kvinnor under 2012?

– Det var ett årsmötesbeslut. Våra medlemmar röstar om vad vi ska fokusera på varje år och våld mot äldre var ett område där jourerna upplevde ett behov av mer kunskap, säger Emma Wilén, utredare på Roks, Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige. Förra året skrev hon rapporten Våld mot äldre kvinnor som redovisar kvinnojourernas erfarenheter, ger en kunskapsöversikt av området och presenterar åtgärdsförslag.

Rapporten visade att bara 1 procent, det vill säga ungefär 100 kvinnor, av dem som vände sig till Roks kvinnojourer under 2011 var över 65 år. Fanns det några kvinnojourer som nådde fler äldre och hade de speciella strategier?

– Det är en väldigt liten andel äldre kvinnor och vi hoppas att den ska bli större än 1 procent i framtiden. Det som känns förhoppningsfullt är att det visade det sig att de jourer som mötte många äldre inte hade gjort några gigantiska satsningar. De rörde sig helt enkelt i sammanhang där de mötte många äldre-antingen privat eller professionellt. En del jourkvinnor var själva äldre och aktiva inom pensionärsföreningar, andra arbetade inom hemtjänsten. Och precis som på alla kvinnojourer hade de väldigt bra kunskap om våld och förmåga att se signaler när personer far illa.

Förutom rapporten har ni också tagit fram filmen Vi som överlevde som handlar om äldre kvinnors utsatthet för våld. Hur är rapporten och filmen tänkta att användas?

– Vi vill sprida dem så mycket det bara går i olika sammanhang. Till yrkesverksamma, politiker, enskilda personer som misstänker att någon äldre i deras närhet utsätts för våld och till äldre själva. Ett av problemen vi ser är att äldre, jämfört med yngre, ofta har svårare att inse att det faktiskt är våld de är utsatta för. Normer vi bär med oss om vad som är okej och inte inom ett förhållande har ändrats ganska snabbt under de senaste decennierna. Idag säger folk kanske inte lika tydligt ”Det där ska vi inte prata om” eller ”Det där får du ta” när någon utsätts för våld, men äldre har vuxit upp med sådana normer.

Hur jobbar Roks vidare med frågan efter fokusåret?

– Vi har fått jättebra respons från våra egna jourer som beställer filmen och rapporten. De använder dem dels för egna utbildningar och dels ger de sig ut i sina lokala sammanhang för att informera till exempel socialtjänst, politiker och organisationer. Vi har också lyft in frågan om äldre i vår årsstatistik för att äldre kvinnor ska synliggöras där.

Precis som BOJ är vi även med i nätverket som arbetar för att uppmärksamma FN:s världsdag om våld och över-

FOTO: ROKS

Emma Wilén, utredare på Roks och författare till rapporten Våld mot äldre kvinnor.

grepp mot äldre den 15 juni. Det känns jättekul att flera organisationer kan gå samman och lyfta den här frågan. En sak som Roks vill uppmärksamma när det gäller våld mot äldre kvinnor är att våldet kan se ut på olika sätt. Visst kan det handla om våld som uppstått i samband med att kvinnans beroende av omgivningen ökat, till exempel genom funktionsnedsättningar och sjukdomar. Men ofta är våldet en fortsättning på våld som hennes make utsatt henne för i många år, ibland under ett helt äktenskap.

Ett exempel, som vi nämner i rapporten, är ett äldreboende där personalen misstänkte att mannen i ett par utsatte kvinnan för våld. Något som stärkte misstankarna var också att kvinnan ville ha ett eget rum. Hon fick ett eget rum, men när mannen vill ha nyckel dit fick han det och så var han där hela dagarna. Det här visar att det är viktigt att skaffa sig en ordentlig bild av situationen innan omgivningen gör åtgärder. Äldre har självklart samma rätt som yngre till ett kunnigt och långsiktigt stöd.

AMANDA SÄFSTRÖM

Äldre behöver ofta längre tid för återhämtning

Att återerövra tryggheten efter ett brott kan ta längre tid för en äldre person än för en yngre. Under återhämtningen kan Brottsofferjouren vara ett stort stöd, menar Ulla Graneli, utbildningsansvarig på Brottsofferjourernas Riksförbund.

Text och foto: Amanda Säfström

– **Den särskilda sårbarheten** är tydlig. När till exempel en äldre person blir knuffad vid bankomaten kan själva knuffen resultera i stora fysiska skador som tar lång tid att läka. Det finns även en psykisk sårbarhet. Kanske är ens nätverk begränsat och det finns ingen att prata med om hur dåligt man mår. I ensamheten förstärks de psykiska konsekvenserna, säger Ulla Graneli, utbildningsansvarig på Brottsofferjourernas Riksförbund.

– Äldre personer behöver ofta längre tid för att återhämta sig och återerövra någon form av trygghet efter ett brott. Att brottsofferjourerna tar kontakt och ringer upp är väldigt uppskattat av äldre. För många är chocken efter en brottsutsatthet så stor att det är lätt att bli handlingsförlamad.

Att få hjälp att bryta isoleringen i hemmet är värdefullt för många äldre, menar Ulla Graneli. Just när det gäller äldre kan brottsofferjourerna också göra hembesök där två stödpersoner åker hem till den brottsutsatta.

– Till exempel kan de gå ut tillsammans och dricka kaffe på ett café. Det handlar helt enkelt om att ta små steg i taget för att vidga livsutrymmet som har begränsats, säger hon.

Ungefär 10 procent av dem brottsofferjourerna möter varje år är äldre brottsutsatta. Under 2012 fick 4 937 personer över 65 år stöd.

– Det betyder att brottsofferjourerna har haft kontakt med och stöttat vålds-

Ulla Graneli är utbildningsansvarig på Brottsofferjourernas Riksförbund och har bland annat arbetat med att ta fram BOJs utbildningsmaterial Trygghet som saknas – Om våld och övergrepp mot äldre.

utsatta äldre under en lång tid. Under den tiden har vi har också samlat på oss mycket erfarenhetsbaserad kunskap, säger Ulla Graneli.

Något som är viktigt att vara medveten om är att äldre kan ha djupa skam- och skuld känslor kring brottet.

– Det är känslor som ofta förekommer efter brottsutsatthet, men jourerna beskriver att äldres skam- och skuld känslorna vanligtvis är djupare. Till exempel

”Att brottsofferjourerna tar kontakt och ringer upp är väldigt uppskattat av äldre.

kan en förälder som blivit utsatt för våld av sitt vuxna barn ha väldigt svårt att tala om sin våldsutsatthet. Man kan känna en stor skam över att situationen har uppstått och skuld över att man kanske inte har varit en bra förälder. Att prata om

”Det är socialtjänsten som har ansvar, men ofta kan det vara väldigt svårt för den äldre att veta vart hon eller han ska vända sig.

sexuella övergrepp kan också vara mer skambelagt. En del kvinnor har levt i äktenskap där det har förekommit våld under lång tid och där relationen började när våldtäkt inom äktenskapet inte ens var olagligt.

Ett problem som många jourer vittnar om är att stöd- och hjälpmöjligheter inte är anpassade efter äldres behov.

– Det är socialtjänsten som har ansvar, men ofta kan det vara väldigt svårt för den äldre att veta vart hon eller han ska vända sig. Ta till exempel om en äldre våldsutsatt kvinna behöver ett skyddat boende, men har behov av hemtjänst eller har en funktionsnedsättning. Vänder hon sig till den del av socialtjänsten som har hand om äldreboende eller till kvinnofridsteamet? Det svåraste är när socialtjänsten hänvisar fram och tillbaka. Där får brottsofferjouren ofta hjälpa till och reda ut frågan, säger Ulla Graneli.

– När vi allmänt sett pratar om äldre rör vi oss inom ett åldersspann som sträcker sig över mer än trettio år. Äldre personer är en väldigt heterogen grupp där det finns vitt skilda livssituationer. Då måste det också finnas stödmöjligheter som är anpassade efter olika behov.

Att äldres utsatthet för brott förminskas är ett annat problem, berättar hon.

– Ofta får äldre män och kvinnor inte erkännande som brottsutsatta utan det kanske istället betraktas som en familjekonflikt att en anhörig utnyttjar den äldre ekonomisk. När situationen sedan är löst går bara man vidare, men det är sällan man ser brottet i den äldres utsatthet. Att få erkännande som brottsoffer

”Att få erkännande som brottsoffer har också betydelse för vägen till upprättelse. Det gäller även äldre.

har också betydelse för vägen till upprättelse. Det gäller även äldre.

För åtta år sedan tog Brottsofferjourens Riksförbund fram utbildningsmaterialet Trygghet som saknas – Om våld och övergrepp mot äldre i samarbete med Sveriges Pensionärsförbund och Studieförbundet Vuxenskolan. Ulla Graneli var projektledare och minns arbetet.

– Vi gjorde en översikt över vilken forskning som fanns kring våld mot äldre och upptäckte att det var ett område som det fanns ganska lite kunskap om. Då bestämde vi oss för att sammanföra allt våld som äldre kan vara utsatta för och dela upp det i olika arenor, berättar hon.

En av arenorna är hemmet där utövaren är en närstående person, till exempel en partner, ett barn, barnbarn eller annan släkting. En annan är de brott som utövas av okända utomstående, till exempel genom rån, stöld och hot på allmän plats eller genom att någon försöker lura sig in i den äldres bostad i syfte att stjäla. Den sista arenan är våld och övergrepp som kan äga rum inom vård och omsorg.

När Trygghet som saknas gavs ut 2006 lanserades den i samband med en nationell konferens den 15 juni. Det internationella forskarnätverket International Network for prevention of elder abuse hade redan då lanserat idén om att den 15 juni skulle vara en världsdag för att uppmärksamma våld och övergrepp mot äldre. Nu, flera år senare, är dagen antagen som världsdag av FN och BOJ samordnar tillsammans med Sveriges Pensionärsförbund det nätverk som tagit initiativ till kampanjen Våldet går inte i pension!

Ulla Graneli hoppas att kampanjen får genomslag.

– Det stöd som samhället erbjuder idag är för svårtillgängligt för äldre. Man vet helt enkelt inte var man kan få stöd. Det är jätteviktigt med information som når ut till personer som är över 65 år. ■

Tips på hur brottsofferjourer kan uppmärksamma äldres utsatthet

■ **Nå ut till äldre.** Det är viktigt att nå ut med information till äldre om att stöd finns att få och att det aldrig är för sent att söka hjälp. Till exempel kan brottsofferjourer söka samverkan med pensionärsorganisationer och föreslå att ämnet tas upp på träffar där äldre personer själva träffas.

■ **Sök samverkan.** BOJ kan ta initiativ till möten där olika aktörer kan träffas, till exempel polis, åklagare, kvinnojour, socialtjänst och hälso- och sjukvård. Undersökningar har visat att när äldre får frågan om vem de skulle berätta för att de utsatts för våld är distriktsläkaren eller läkaren på vårdcentralen det vanligaste svaret. Att ha bra samverkanskanaler med sjukvården är därför extra viktigt.

■ **Sprid er kunskap.** Anordna en föreläsning eller en temadag om våld mot äldre, gärna i samverkan med andra aktörer. Dela med er av den kunskap baserad på praktisk erfarenhet som jouren byggt upp.

■ **Uppmärksamma Världsdagen om våld och övergrepp mot äldre.**

Den lokala jouren kan göra en manifestation den 15 juni när FN:s Världsdag om våld och övergrepp mot äldre uppmärksammas. Läs mer om kampanjen Våldet går inte i pension! på sidan 10.

BOJs utbildningsmaterial Trygghet som saknas – Om våld och övergrepp mot äldre.

Jourerna berättar

FOTO: BOJ MÖLNDAL-HÄRRYDA

Therese Hevosaho, vittnesstödssamordnare på BOJ Mölndal-Härbyda, berättade om hur en rättegång går till.

Våga vittna

Det blir ett medryckande och berörande samtal i en av klasserna i årskurs 8 då Brottsofferjouren i Mölndal-Härbyda är på besök. Klassen är en av elva klasser på tre högstadieskolor som får besök av jouren.

Besöken var en del i Våga vittna, ett projekt som under vintern genomfördes i samverkan med Ekhagaskolan, Katrinebergsskolan, Kvarnbyskolan, ungdomspolisen och Brottsförebyggande rådet i Mölndals stad. Lektionen börjar med att ungdomarna får lära känna Adam i filmen En vanlig dag.

Därefter var det eleverna själva som i princip avgjorde innehållet. Vi talade naturligtvis om att vara utsatt för brott, varför vi ska anmäla och hur viktigt det

är att vittna. Men samtalet kom också in på vilken miljö det är på skolan där man går och om det finns trygga vuxna. Finns det ett fungerande arbete kring det vi kallar mobbing, men som i själva verket är skolrelaterad brottslighet?

Vi som hade den stora glädjen att möta dessa härliga ungdomar noterar vikten av att våga samtala kring dessa frågor, lyssna in och ta till vara vad som sägs men inte minst vikten av trygga vuxna som har möjlighet att lotsa en ung människa genom en främmande och skrämmande rättsprocess, vikten av att det i skolmiljön finns vuxna som orkar och har förmåga att engagera sig, men också vad tomrummet av dessa vuxna kan få för konsekvenser i en ung människas liv.

THERESE HEVOSAHO OCH BRITT ANDREASSON

Vittnesstödssamordnare och verksamhetssamordnare, Brottsofferjouren i Mölndal-Härbyda

Vänersborg-Dalsland satsar på ersättnings- och bemötandefrågor

BOJ Vänersborg-Dalsland deltog den 22 april som medarrangör i Jämställdhetsdagen i Vänersborg tillsammans med bland annat Västra Götalandsregionen och Vänersborgs kommun. Årets tema var våld i nära relation och jouren hade under dagen informationsbord med materiel på plats.

Tidigare under våren genomfördes en mycket uppskattad föreläsningkväll med Jakob Carlander, författare och psykoterapeut. Här deltog även deltagare från jourerna i Trollhättan och Uddevalla.

Jouren har varit ute och föreläst om verksamheten i olika sammanhang, bland annat på Vårdgymnasiets årskurs 2. Flera av jourens stödpersoner har deltagit i Länsstyrelsens utbildningar om våld i nära relation.

BOJ Vänersborg-Dalsland kommer

FOTO: BOJ VÄNERSBORG-DALSAND

Inga Stråle och Bengt Karlsson informerade vid BOJ Vänersborg-Dalslands bord på Jämställdhetsmässan i Vänersborg.

under verksamhetsåret satsa särskilt på vidareutbildningar för stödpersoner och vittnesstöd, bland annat ersättningsfrågor för brottsoffer samt bemötandefrågor.

RUNE ANDREASSON

Brottsofferjouren i Vänersborg-Dalsland

Polisen tilldelade BOJ i Motala-Vadstena månadens tårta

Brottsofferjouren i Motala-Vadstena har tilldelats Månadens tårta. Utmärkelsen delas ut via Motala Vadstena Tidning som varje månad får in förslag på personer eller organisationer vars arbete bör uppmärksammas. Förslaget att BOJ skulle tilldelas Månadens tårta kom från Motalapolisens brottsoffersamordnare Ingegärd Rothman, som har ett nära samarbete med BOJ.

– De som arbetar med jouren gör stor skillnad för många. De avlastar polismyndigheten och är ett stort stöd för många människor, säger Ingegärd Rothman till Motala Vadstena Tidning. – Det här är väldigt kunniga människor med olika bakgrund som delar med sig av sin kunskap. De är väl värda en tårta.

BROTTSOFFERJOUREN I MOTALA-VADSTENA

Jourerna berättar

FOTO: BOJ TROLLHÄTTAN-LILLA EDET

Lennart Noblewine och Emilia Engdahl från Brottsofferjouren i Trollhättan-Lilla Edet på Folkets Hus Kulturhuset under Internationella Brottsofferdagen.

Eivor Sävström på Ritz Konditori i Trollhättan med BOJ-bakelser som besökarna kunde köpa. Försäljningen inbringade 1 500 kronor till Brottsofferjouren i Trollhättan-Lilla Edet.

Gott komplement till BOJs verksamhet

För tolfte året i rad högtidlighöll Brottsofferjouren i Trollhättan-Lilla Edet Internationella Brottsofferdagen. Tillsammans med Kvinnojouren fanns ett antal stödpersoner på plats i Folkets Hus Kulturhuset och berättade om sitt arbete. Den stora ljusslingan utanför uppmärksammade allmänheten om "vår dag". I anslutning till entrén fanns också det mobila poliskontoret med information om polisens brottsofferstödande verksamhet. Dagen till ära kunde besökare köpa BOJ-bakelser på Teatercaféet och Ritz konditori. Försäljningen inbringade 1 500 kronor. Ett stort tack till Ritz bagare!

ANN LAVEBERG

Brottsofferjouren i Trollhättan-Lilla Edet

Våldsutsatta barn och äldre kvinnor teman för BOJ Ljusdal

Brottsofferjouren i region Gävleborg uppmärksammade Internationella Brottsofferdagen den 22 februari genom att ha föreläsningar med representanter från Barnahus Gävleborg samt den tidigare prästen Stefan Nilsson. Föreläsningarna hölls på högskolan i Gävle med telebildsändningar till Hudiksvall, Bollnäs, Ljusdal och Söderhamn.

Elena Öberg och Tomas Moberg från Barnahus Gävleborg berättade om verksamheten, om hur det går till när de får ett ärende där det misstänks att ett barn utsatts för brott samt det unika i att de har en polis anställd. Tomas som är polis är även utbildad barnförhållningsledare vilket underlättar och påskyndar handläggningen av ett ärende. Elena är utbildad socionom och hon kan erbjuda stödsamtal till anhöriga.

Stefan Nilsson är en numera pensio-

nerad kyrkoherde som berättade dels om sitt arbete med människor i kris, krisens olika faser samt sin egen erfarenhet som brottsoffer. Detta varvade han med egna, mycket underhållande, anekdoter från sitt yrkesverksamma liv. Båda föreläsningarna var intressanta och lärorika.

Vid den Internationella kvinnodagen den 8 mars ordnade Kvinnojouren Viljan i Ljusdal en filmvisning samt föreläsning med temat Våldet går inte i pension. Filmen, en intervjudokumentär från Roks, har titeln Vi som överlevde – om våld mot äldre kvinnor. I filmen berättar äldre kvinnor och yrkesverksamma från olika områden om sina erfarenheter av våld mot äldre kvinnor. En film som berörde en starkt.

Efter filmvisningen pratade Wiveca Holst, som även deltog i filmen om vikten av att uppmärksamma detta problem. Att våldet faktiskt inte går i pension och att det finns många äldre kvinnor som

drabbas av mäns våld. Wiveca tog upp problem som kan vara specifika för äldre kvinnor i sådana situationer. Särskilt kvinnor äldre än 80 år upplever hinder för att bryta upp. De har ofta helt annan syn på våld, förväntningar på äktenskapet, skuld och skam, plikt känslor (man ska ställa upp för sin make), man är ekonomiskt beroende och ens vuxna barn kan motsätta sig ett uppbrott.

Sen tog hon även upp tänkbara orsaker till att äldre kvinnor sällan kommer till jourerna. Det kan bero på att äldre kvinnor inte känner till jourernas stöd eller att de tror att det inte är för dem. Ofta saknas också resurser för att kunna ge ett fullgott stöd. Det var en givande föreläsning av Wiveca Holst som lyfte fram de problem som finns och att äldre kvinnor ofta blir lite bortglömda.

LOTTA NORIN

Brottsofferjouren i Ljusdal

Flera tillfällen att informera för BOJ i Umeå

BOJ Umeå har under årets första månader vid flera tillfällen informerat om sin verksamhet.

Vi var med vid "Öppet Hus" för Umeå kommuns innevånare i januari. Intresset var stort och frågorna många, till exempel "Men vågar vittnen ställa upp?" och "Vilken hjälp kan man få genom BOJ?" Bilden, med Sören Scherdin, Eva Strangert och Eivor Sjöström, är tagen vid detta tillfälle.

Senare deltog vi vid "Juristens dag", en utbildningsmessa anordnad av juriststudenterna vid Umeå universitet. Vi var inbjudna tillsammans med olika myndigheter och organisationer samt en stor mängd revisions- och juristbyråer. Vi fick ett oerhört stort genomslag från juriststudenterna och även från andra deltagare. Många ville veta mer om vittnesstödsverksamheten och intresset för att bli vittnesstödjare var

Sören Scherdin, Eva Strangert och Eivor Sjöström informerade kommuninvånarna i Umeå om Brottsofferjourens verksamhet.

FOTO: BOJ UMEÅ

också stort. Det gör att vi nu planerar för att ge ytterligare information till denna grupp.

Som ett led i detta har kontakter etablerats med juristutbildningen vid Umeå universitet. Brottsofferjouren i Umeå

kommer fortsättningsvis att ges möjlighet att informera om BOJ:s verksamhet inom utbildningens ram.

BÖRJE ERIKSSON

Brottsofferjouren i Umeå

Södra och Norra Värmland bildar BOJ Värmland

I samband med årsmötet i Brottsofferjouren i Norra Värmland den 28 februari beslutades att lägga ner föreningen och istället gå samman med Brottsofferjouren i Södra Värmland.

Beslutet hade föregåtts av ett extra årsmöte i slutet av november och en diskussion mellan de båda föreningarna. Även information till viktiga samarbetspartners som polis och kommuner hade getts. Inte minst kommunpolitikerna mottog samgåendet mycket positivt.

Med anledning av beslutet begärde Brottsofferjouren Södra Värmland dispens hos Riskförbundets styrelse om att få senarelägga årsmötet. Den 27 mars

hölls årsmötet som då bland annat valde en styrelse bestående av representanter från både Norra och Södra Värmland. Föreningens upptagningsområde är numera tio kommuner av länets sexton och jourens nya namn är Brottsofferjouren Värmland. Fortfarande finns Brottsofferjouren i Östra Värmland och Brottsofferjouren i Västra Värmland i länet.

Vi ser fram emot ett spännande år där den största utmaningen är att hitta stödjare i samtliga kommuner. Detta arbete har redan påbörjats då en för regionen gemensam grundutbildning hölls den 15–17 mars. Dessutom måste vi se till att de fyra kommunerna i norr ger lika mycket i bidrag som kommu-

Delar av den nya styrelsen för Brottsofferjouren Värmland.

nerna i söder, det vill säga fyra till sex kronor per invånare.

MONICA EKSTRÖM

Ordförande, Brottsofferjouren Värmland

Jourerna berättar

Lyckad och lärorik kurs i Trollhättan

Våld i nära relationer med fokus på kvinnor med funktionsnedsättning. Det var temat för en regional kurs, som BOJ Trollhättan-Lilla Edet har hållit i sin lokal i Trollhättan.

– Syftet är att synliggöra en osynlig grupp, att vi ska bli bättre på bemötande och stöd till kvinnor med funktionsnedsättning, som blir utsatta för våld. Att fler ska börja se, våga fråga och våga agera, säger kursledarna Lisbeth Bengtsson och Emilia Engdahl, som har hjälpts åt med att planera och genomföra utbildningen.

– Att se signaler på våld och våga agera, handlar i grunden om att ha kunskap och kunna sätta sig in i vad det är frågan om. Men målet är att inte stanna där, utan hålla frågan levande, förklarar kursledarna, som båda är aktiva inom BOJ Trollhättan-Lilla Edet, Emilia som brottsofferassistent och stödperson och Lisbeth som stödperson och vittnesstöd-jare.

Kursen utgick från materialet Det finns stunder som tagits fram av Utvecklingscentrum Dubbelt Utsatt på Bräcke Diakoni.

– Det presenterades på Idéforum, som hölls i Stockholm i november förra året. Jag var på det seminariet, för mitt specialområde inom jouren är Brotts mot människor med funktionshinder, säger Lisbeth Bengtsson.

Deltagarna fick se på film, materialet innehåller fem filmer med olika teman: beroende, bemötande, utsatthet, försummelse och osynlighet. Man gjorde övningar, som resulterade i livliga diskussioner och man gick också igenom en hel del matnyttiga fakta och konkreta råd.

19 personer deltog i kursen, som hölls två måndagkvällar i rad. Grannjourerna Strömstad, Uddevalla, Kungälv, Ale och Vänersborg hade bjudits in. Dessutom

FOTO: BOJ TROLLHÄTTAN-LILLA EDET

19 personer deltog i utbildningen. Mest långväga var fyra deltagare från Brottsofferjouren i Kungälv.

medverkade två personer från Trollhättans stad – Anne-Catherine Andersson och Yvonne Ljungberg, som arbetar med funktionsnedsatta och som också är verksamma i Fridaprojektet, där man har studiecirkel med psykiskt och intellektuellt funktionsnedsatta personer och tar upp viktiga ämnen.

LISBETH BENGTSSON

Brottsofferjouren i Trollhättan-Lilla Edet

Lisbeth Bengtsson var en av kursledarna.

Värmande engagemang och svalkande likgiltighet ...

... var temat då Jakob Carlander, författare och psykoterapeut, besökte Brottsofferjouren i Mölndal-Härnäs. Samlingen hölls på Södra Portens konferensanläggning i Mölndal. Med stor erfarenhet och tyngd fick vi ta del av rikedomerna i engagemanget för andra människor.

För att kunna ge medmänskligt stöd till brottsdrabbade och vittnen måste det värmande engagemanget för andra

människor finnas som drivkraft, men den svalkande likgiltigheten måste också ibland få infinna sej. Då allt gjorts som ska och kan göras är den svalkande likgiltigheten nödvändig för att vårt engagemang inte ska äta upp oss.

THERESE HEVOSAHO OCH BRITT ANDREASSON

Vittnesstödssamordnare och verksamhetssamordnare, Brottsofferjouren i Mölndal-Härnäs

Brottsofferjourerna

BROTTSOFFER JOURN. 0200-212019

De lokala brottsofferjourerna ger stöd till brottsoffer, anhöriga och vittnen. Här finner du kontaktuppgifter till din närmaste jour. För postadresser och faxnummer se www.boj.se

Brottssofferjourernas Telefoncentral nås på 0200-21 20 19 och hjälper till att förmedla kontakt till alla lokala brottsofferjourer i Sverige.

För stöd på eget språk fyll i kontaktformulär på www.boj.se eller ring 0200-21 20 19.

Riksförbundets kansli når du på 08-644 88 00 eller riks@boj.se

Riksförbundets styrelse nås via styrelsen@boj.se

Läs mer om Brottssofferjourernas Riksförbunds verksamhet på www.boj.se eller på www.ungaboj.se

BLEKINGE LÄN

BLEKINGE
Karlshamn, Karlskrona, Olofström, Ronneby, Sölvesborg
Karlskrona: 0455-822 80
Karlshamn: 0454-192 92
Ronneby: 0457-177 74
info@blekinge.boj.se
www.blekinge.boj.se

DALARNAS LÄN

AVESTA-HEDEMORA
0225-77 45 77
070-627 90 17
info@avesta-hmora.boj.se
www.avesta-hmora.boj.se

BORLÄNGE-GAGNEF-SÄTER
0243-143 71
070-625 65 80
info@borlange.boj.se

FALUN
023-255 11
info@falun.boj.se
www.falun.boj.se

LEKSAND-RÄTTVIK
0247-133 21
info@leksand-rattvik.boj.se

LUDVIKA-SMEDJEBACKEN
0240-104 70
info@ludvika.boj.se
www.ludvika.boj.se

MALUNG-VANSBRO
0280-183 57
070-343 12 53
kvinnojourenmalungsalen@live.se

MORA-ORSA-ÄLVDALEN
0250-181 68
070-209 35 42
info@mora.boj.se
www.mora.boj.se

GOTLANDS LÄN

GOTLAND
0739-28 17 65
info@gotland.boj.se

GÄVLEBORGS LÄN

BOLLNÄS-OVANÅKER
0278-247 02
info@bollnas-ovanaker.boj.se
www.bollnas.boj.se

GÄSTRIKE VÄSTRA
Hofors, Ockelbo, Sandviken
026-25 90 00
070-696 58 24
info@gastrike.boj.se

GÄVLE
026-10 55 77
070-570 32 10
info@gavle.boj.se
www.gavle.boj.se

HUDIKSVALL-NORDANSTIG
0650-100 20
info@hudiksvall.boj.se

LJUSDAL
0651-101 01
0730-753 036
info@ljusdal.boj.se

SÖDERHAMN
0270-101 21
070-526 64 03
boj.soderhamn@telia.com

HALLANDS LÄN

FALKENBERG
0346-587 87
info@falkenberg.boj.se

KUNGSBACKA
0300-83 48 40
info@kungsbacka.boj.se

SÖDRA HALLAND
Halmstad, Hylte, Laholm
035-12 48 24
035-12 48 43
boj.halmstad@telia.com

VARBERG
0340-67 65 01
info@varberg.boj.se

JÄMTLANDS LÄN

JÄMTLAND
Berg, Bräcke, Härjedalen, Krokom, Ragunda, Strömsund, Åre, Östersund
063-51 24 00
073-801 45 64
info@jamtland.boj.se
www.jamtland.boj.se

JÖNKÖPINGS LÄN

HÖGLANDSKOMMUNERNA
Aneby, Eksjö, Nässjö, Sävsjö, Tranås, Vetlanda
0381-138 55

JÖNKÖPING
Habo, Jönköping, Mullsjö
036-10 76 40
Vittnesstödssamordnare:
036-15 07 90
info@jonkoping.boj.se
www.jonkoping.boj.se

SMÅLAND WEST
Gislaved, Gnosjö, Vaggeryd, Värnamo
0370-158 77
info@smalandwest.boj.se
www.smalandwest.boj.se

KALMAR LÄN

OSKARSHAMN-MÖNSTERÄS-HÖGSBY
0491-176 00
info@oskarshamn.boj.se
www.oskarshamn.boj.se

SÖDRA KALMAR LÄN
Borgholm, Emmaboda, Kalmar, Mörylångå, Nybro, Torsås
0480-880 85
info@kalmar.boj.se
www.kalmar.boj.se

VIMMERBY-HULTSFRED
Hultsfred, Vimmerby, Västervik
0495-128 18
info@hultsfred.boj.se

KRONOBERGS LÄN

SUNNERBO
Ljungby, Markaryd
Ljungby: 0372-145 21
Strömsnäsbruk: 0433-719 25
info@sunnerbo.boj.se
www.sunnerbo.boj.se

VÄXJÖ
Älvesta, Lessebo, Tingsryd, Uppvidinge, Växjö
0470-456 94
info@vaxjo.boj.se
www.vaxjo.boj.se

ÄLMHULT
0476-169 31
info@almhult.boj.se

NORRBOTTENS LÄN

BODEN
0921-124 44
info@boden.boj.se
www.boden.boj.se

LULEÅ
0920-104 13
info@lulea.boj.se
www.lulea.boj.se

PITEÅ-ÄLVSBY
Arvidsjaur, Arjeplog, Piteå, Älvsbyn
0911-181 81

SKÅNE LÄN

HELSEINGBORG-HÖGANÄS-BJUVE
042-13 37 00
boj.helsingborg@telia.com
www.helsingborg.boj.se

HÄSSLEHOLM-OSBY-PERSTORP
0451-127 17
info@hassleholm.boj.se

LANDSKRONA-SVALÖV
0418-43 61 71
info@landskrona.boj.se

MELLERSTA SKÅNE
Eslöv, Hörby, Höör, Kävlinge, Lomma, Lund, Staffanstorps
046-32 32 98
info@mskane.boj.se
www.mskane.boj.se

NORDÖSTRA SKÅNE
Bromölla, Kristianstad, Östra Göinge
044-12 17 33
info@noskane.boj.se

SÖDERSLÄTT
Svedala, Trelleborg, Vellinge
0410-103 70
info@trelleborg.boj.se
www.trelleborg.boj.se

BROTTSOFFER- OCH KVINNOJOURN SYDÖSTRA SKÅNE
Sjöbo, Skurup, Ystad
0411-783 77
info@brottsoffer-kvinnojouren.se
www.brottsoffer-kvinnojouren.se

ÄNGELHOLM
Båstad, Klippan, Åstorp, Ängelholm, Örkelljunga
0431-143 00
info@engelholm.boj.se
www.engelholm.boj.se

ÖSTERLEN
Simrishamn, Tomelilla
0417-123 12
info@osterlen.boj.se
www.osterlen.boj.se

STOCKHOLMS LÄN

HANINGE-NYNÄSHAMN
08-777 85 00
info@haninge.boj.se
www.haninge.boj.se

Brottsofferjourerna

HUDDINGE-BOTKYRKA

08-710 01 02
070-772 01 02
info@h-b.boj.se

NACKA-TYRESÖ-VÄRMDÖ

08-466 91 66
boj.ntv@telia.com

NORRORT

Järfälla, Sigtuna, Sollentuna,
Upplands Väsby, Upplands-Bro
08-591 272 00
070-365 66 06
info@norrorts.boj.se
www.norrorts.boj.se

NORRTÄLJE

0176-571 81
info@norrtalje.boj.se

SKÄR HOLMEN

08-708 95 80
skarholmenboj@telia.com

SPÅNGA-KISTA

08-36 44 99
info@spanga-kista.boj.se
www.spanga-kista.boj.se

STOCKHOLMS INNERSTAD-LIDINGÖ

08-612 21 21
info@stockholmsinnerstad-
-lidingo.boj.se
www.@stockholmsinnerstad-
-lidingo.boj.se

SYDOST

08-604 19 50
info@farsta.boj.se
www.farsta.boj.se

BROTTSOFFER-, KVINNO- OCH TJEJJOUREN SÖDER- TÄLJE-SALEM-NYKVARN

08-550 147 34
070-494 68 75
info@sodertalje.boj.se
www.sodertalje.boj.se

SÖDRA ROSLAGEN

Danderyd, Täby, Vallentuna,
Vaxholm, Österåker
08-768 83 82
0739-39 44 76
info@sodraroslagen.boj.se

VÄSTERORT

Stockholm västerort, Solna,
Sundbyberg, Ekerö
08-89 70 00
info@vasterort.boj.se
www.vasterort.boj.se

SÖDERMANLANDS LÄN

ESKILSTUNA

016-12 62 10
info@eskilstuna.boj.se
www.eskilstuna.boj.se

KATRINEHOLM- FLEN-VINGÅKER

0150-780 17
boj-katrineholm@telia.com
www.katrineholm.boj.se

STRÄNGNÄS

0152-176 00
info@strangnas.boj.se

ÖSTRA SÖRM LAND

Gnesta, Nyköping,
Oxelösund, Trosa
0155-28 62 20
info@o-sormland.boj.se
www.ostrasormland.boj.se

UPPSALA LÄN

ENKÖPING-HÅBO

0171-262 06, 070-464 78 31
info@enkoping-habo.boj.se
www.enkoping-habo.boj.se

NORDUPPLAND

Tierp, Ålbkarleby, Östhammar
Tierp: 0293-712 20
Östhammar: 0173-212 21
info@norduppland.boj.se

UPPSALA-KNIVSTA

Kommuner: Knivsta, Uppsala
018-10 65 00
info@upsala.boj.se
www.upsala.boj.se

VÄRMLANDS LÄN

VÄRMLAND

Forshaga, Grums, Hagfors,
Hammarö, Karlstad, Kil,
Munkfors, Sunne, Säffle, Torsby
054-18 28 88
info@sodravarmland.boj.se
www.sodravarmland.boj.se

VÄSTRA VÄRMLAND

Arvika, Eda, Ärväng
0570-104 54
info@vvarmland.boj.se

ÖSTRA VÄRMLAND

Filipstad, Kristinehamn, Storfors
0550-122 20
info@ostravarmland.boj.se
www.ostravarmland.boj.se

VÄSTERBOTTENS LÄN

DOROTEA

0942-100 93
info@dorotea.boj.se

LYCKSELE

Lycksele, Storuman, Sorsele
0730-77 73 03

SKELLEFTEÅ

Malå, Norsjö, Skellefteå
0910-70 18 20
boj.skelleftea@gmail.com

UMEÅ

Bjurholm, Nordmaling,
Robertsfors, Umeå, Vindeln,
Vännäs, Åsele
010-568 23 73
info@umea.boj.se
www.umea.boj.se

VILHELMINA

070-204 75 53
brottsofferjouren@
vilhelmina.se

VÄSTERNORRLANDS LÄN

HÄRNÖSAND

0611-177 80
info@harnosand.boj.se
www.harnosand.boj.se

KRAMFORS

0612-137 96

SOLLEFTEÅ

0620-170 07
info@solleftea.boj.se
www.solleftea.boj.se

SUNDSVALL-MEDELPA

Sundsvall, Timrå, Ånge
060-19 22 77
info@sundsvall.boj.se
www.sundsvall.boj.se

ÖRNSKÖLD SVIK

0200-21 20 19
info@ornskoldsvik.boj.se
www.ornskoldsvik.boj.se

VÄSTMANLANDS LÄN

HALLSTAHAMMAR- SURAHAMMAR

0220-173 37
info@hallstahammar.boj.se
www.hallstahammar.boj.se

VÄSTRA MÄLARDALEN

Arboga, Kungsör, Köping
0221-200 91
info@vmalardalen.boj.se
www.vmalardalen.boj.se

SALA-HEBY

0224-864 40
info@sala-heby.boj.se
www.sala-heby.boj.se

VÄSTERÅS

Fagersta, Norberg,
Skinskatteberg, Västerås
021-41 32 60
info@vasteras.boj.se
www.vasteras.boj.se
Stödcentrum för Unga
Västerås: 010-567 63 25
stodcentrum@vasteras.
boj.se

VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

ALE

0303-33 06 44
info@ale.boj.se

ALINGSÅS-LERUM- VÄRGÅRDA-HERRLJUNGA

0322-63 97 97
info@alingsas.boj.se

BORÅS

Bollebygd, Borås, Mark, Sven-
ljunga, Tranemo, Ulricehamn
033-10 11 05
info@boras-sjuharad.boj.se

KUNGÄLV

Kungälv, Orust, Tjörn,
Stenungsund
0303-177 09
info@kungalv.boj.se
www.kungalv.boj.se

MÖLNDAL-HÄRRYDA

Mölnadal, Härryda, Göteborg,
Partille
031-27 02 21
info@molndal-harryda.boj.se
www.molndal-harryda.boj.se

STRÖMSTAD

0703-31 81 89
info@stromstad.boj.se
www.stromstad.boj.se

TROLLHÄTTAN-LILLA EDET

0520-805 14
070-232 02 54
Vittnesstöd: 073-905 50 85
info@trollhattan.boj.se
www.trollhattan.boj.se

UDDEVALLA-MUNKEDAL- LYSEKIL-SOTENÄS

0522-151 31
Vittnesstöd: 070-240 39 65

VÄNERSBORG-DALS LAND

Bengtstors, Dals-Ed, Färgelanda,
Mellerud, Vänersborg, Ämål
0521-147 17
0709-84 55 64
info@vanersborg.boj.se

VÄSTRA SKARABORG

Essunga, Grästorps, Götene,
Lidköping, Skara, Vara
0510-235 88
boj.vskaraborg@telia.com

ÖSTRA SKARABORG

Falköping, Gullspång, Hjo, Karls-
borg, Mariestad, Skövde, Tibro,
Tidaholm, Töreboda
0500-48 75 43
info@ostraskaraborg.boj.se
www.ostraskaraborg.boj.se

ÖREBRO LÄN

SYDNÄRKE

Askersund, Hallsberg,
Kumla, Laxå
0582-154 24, 070-535 91 44
info@sydnarke.boj.se

BERGSLAGEN

Degerfors, Hällefors, Karlskoga,
Lindesberg, Ljusnarberg, Nora
0586-576 49
info@bergslagen.boj.se
www.bergslagen.boj.se

ÖREBRO-LEKEBERG

019-12 14 44
info@orebro-lekeberg.boj.se
www.orebro.boj.se

ÖSTERGÖTLANDS LÄN

LINKÖPING

Kinda, Linköping, Ydre,
Åtvidaberg
013-10 44 00
boj-linkoping@telia.com
www.boj-linkoping.se

MOTALA-VADSTENA

0141-23 44 94
bojmo@telia.com

SYDVÄSTRA ÖSTERGÖT LAND

Boxholm, Mjölby, Ödeshög
0142-880 88
info@sv-ostergotland.boj.se

ÖSTRA ÖSTERGÖT LAND

Finspång, Norrköping,
Söderköping, Valdemarsvik
011-10 28 89
boj.norrkoping@telia.com
www.bojost.se